

7. Závěry

Cílem disertační práce bylo hodnocení fyziologických a agronomických aspektů příjmu a následného využití hlavních forem N u pšenice. Shrnutí hlavních výsledků je dále uvedeno.

Pšenice patří mezi druhy rostlin, které jsou citlivé k toxickému působení amonného iontu a zároveň negativně reagující na nízké pH. U rostlin, které měly jako jediný zdroj dusíku NH_4^+ byly pozorovány symptomy toxicity – omezený růst kořenů, nižší R/S poměr, deficit esenciálních kationtů (K^+ , Ca^{2+} , Mg^{2+}) a akumulace amonných iontů v nejstarších listech. Tyto projevy byly z velké části potlačeny zvýšením pH živného roztoku. Nízké pH působilo negativně i na rostliny z nitrátové varianty. Dostupnost obou forem dusíku toxické působení amonných iontů zmírňuje. Zdá se, že výrazná acidifikace rhizosféry vyvolaná příjmem amonných iontů je hlavní příčinou negativní růstové reakce rostlin pšenice.

Kinetické parametry příjmu ($V_{\max}$ a K_m), charakterizující vysoko-afinitní příjmový systém, mohou sloužit pro hodnocení vnitrodruhových a mezidruhových rozdílů v efektivitě příjmu nitrátů a amonných iontů. Oba sledované druhy pšenice (*T. aestivum* a *T. durum*) se vyznačují vyšší maximální rychlostí ($V_{\max}$) pro příjem amonných iontů v porovnání s nitráty a současně lepší osvojovací schopností pro nitráty (nižší K_m). Rozvoj kořenového systému všech odrůd byl více nebo méně ovlivněn v reakci na přijímanou formu dusíku. Rostliny přijímající NO_3^- měly vyšší R/S poměr než rostliny přijímající NH_4^+ . Velikost kořenového systému výrazně modifikuje kapacitu příjmu obou iontů. Mezidruhové i vnitrodruhové srovnání ukázalo průkazné rozdíly v schopnosti přijímat nitráty, v případě amonných iontů byly rozdíly méně výrazné. Hodnocení druhových a mezidruhových rozdílů z hlediska schopnosti přijímat živiny z vnějšího prostředí na základě stanovení kinetických parametrů příjmových systémů by bylo možné využít jako jedno z kritérií při výběru šlechtitelského materiálu.

Rychlost příjmu obou forem dusíku (NO_3^- a NH_4^+) je ovlivněna aktuálním stavem rostliny a je výrazně regulována rychlostí jejich asimilace a translokace do nadzemní části. Nutnost asimilace rychleji přijímaných amonných iontů v kořenech pšenice vedla následně k výrazné inhibici jejich příjmu. Asimilovaný dusík byl poté translokován do mladých rostoucích listů. Pomaleji přijímané nitráty byly rychle

translokovány na místo asimilace do plně vyvinutých, metabolicky aktivních listů a nedocházelo k výraznému omezení jejich příjmu.

Jsou-li obě formy dusíku dostupné v médiu v podobné koncentraci, je amonný iont přijímán přednostně. Přítomnost amonných iontů negativně ovlivňovala rychlost příjmu nitrátů kořeny pšenice, která se snížila až na čtvrtinu oproti jejich příjmu z čistě nitrátového média. Příjem amonných iontů nebyl ovlivněn. Rostliny přijímající dusík ze směsi obou iontů tedy přijaly zhruba o 20 % více dusíku než rostliny přijímající jen jednu z jeho forem.

Počáteční rychlost příjmu sledovaných forem dusíku je lineárně závislá na teplotě. V teplotním intervalu 2 °C – 20 °C jsou nejrychleji přijímanou formou amonné ionty. Se stoupající teplotou dochází k regulaci rychlosti jejich příjmu způsobenou nedostatečnou asimilací a tím i jejich hromaděním v kořenech. Téměř 2x pomalejší rychlost příjmu nitrátů dosahuje maxima už při 15 °C. Příjem močoviny byl ze všech forem nejpomalejší. Vzhledem k rychlé degradaci v půdě je význam příjmu močoviny kořeny pšenice jen nepatrný.

Prostup různých forem dusíku přes kutikulu a jejich následný příjem buňkami epidermis a listového mezofylu závisí na jejich chemické podstatě. Listy pšenice nejlépe přijímaly amonné ionty tedy kationtovou formou N. Vlastní příjem amonných iontů do buněk nebyl v listech výrazně snižován rychlostí jejich asimilace, a proto byl amonný dusík nejlépe využívanou formou dusíku. Příjem nitrátů (aniontové formy) byl mnohem pomalejší a přijaté nitráty byly navíc ve velkém množství akumulovány v exponovaném listu pravděpodobně jako zásobní forma N ve vakuolách. Nepochopitelná molekula močoviny pravděpodobně procházela snadno kutikulou, ale její příjem do buněk byl stejně jako v kořenech pomalejší. Přijatá močovina byla stejně jako amonné ionty rychle metabolizována a využita jako zdroj dusíku v rostoucích pletivech.

Listy pšenice jsou schopny přijímat foliárně aplikovanou močovinu i během reprodukční fáze vývoje a přijatou močovinu následně plně využít v procesu tvorby zrna. Za příznivých povětrnostních podmínek rostliny přijaly téměř 90 % z aplikovaného množství na počátku metání a 95 % z přijatého množství bylo v době sklizně nalezeno v zrna. Společná aplikace s prostředky na ochranu rostlin (Tango Super) pozitivně ovlivnila počáteční rychlost příjmu, což by mohlo zlepšit efektivnost využití aplikovaného hnojiva za méně příznivých povětrnostních podmínek.